

WARSZTAT REFLEKSYJNY - ewaluacja wewnętrzna PODSUMOWANIE

Cel: bieżąca analiza procesu wdrażania LSR, efekty wdrażanych działań, zmiany w otoczeniu. Analiza wdrożonych działań w ramach LSR – komunikacja ze społecznością lokalną, zastosowane narzędzia, stopień osiągniętych wskaźników, plany na rok 2019, podsumowanie roku 2018.

Data przeprowadzenia warsztatu refleksyjnego

09.01.2019 r. oraz 21.01.2019 r.

W warsztacie uczestniczyli:

Członkowie LGD	x
Członkowie Zarządu LGD	x
Członkowie Rady LGD	x
Członkowie organu kontroli wewnętrznej LGD	
Pracownicy LGD	x
Inni mieszkańcy obszaru objętego LSR	
Inne podmioty obszaru objętego LSR	
Przedstawiciele ZW	
Przedstawiciele innych LGD	

0

Podczas spotkań podsumowano wdrażanie LSR w roku 2018, przeanalizowano stopień osiągniętych wskaźników, zastosowane narzędzia komunikacji - wdrożone działania i sposób komunikowania się, przeanalizowano ich celowość i zasadność, wskazano i omówiono plany wdrażania działań na rok 2019, w tym szczególnie planowane terminy, zakresy konkursów mające bezpośredni wpływ na realizację założeń LSR.

1.	Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR przebiegała zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą?	TAK. Realizacja finansowa i rzeczowa przebiegła zgodnie z planem i można ją uznać za zadowalającą. Po konsultacji z Urzędem Marszałkowskim Plan działania został zmieniony w niewielkim stopniu. Wszystkie wskaźniki produktu zostały osiągnięte.
----	--	---

Pytania uzupełniające:

a)	<i>Jeżeli nie to czy poziom realizacji może negatywnie wpłynąć na realizację celów LSR?</i>	ND
----	---	----

b)	<i>Jakie można wskazać przyczyny odstępstw od planu?</i>	Wpływ na niezrealizowanie planu na poziomie 100% miały następujące czynniki: w przypadku konkursu na rozwój przedsiębiorczości zaplanowany limit środków w konkursie okazał się zbyt niski, wybrano tylko 2 wnioski, dla trzeciego nie wystarczyło środków a wniosek mogłoby zostać wybrany - był poprawny, koszty były kwalifikowalne. W przypadku działań z zakresu utworzenia inkubatora przedsiębiorczości - zgodnie z procesem konsultacji 2 potencjalnych wnioskodawców wyraziło wolę realizacji tego zadania. Inni nie byli zainteresowani. W trakcie wdrażania LSR jedno z nich zrezygnowało z ubiegania się o wsparcie w ramach LSR- pozyskano środki z innego źródła., W tym zakresie zmniejszono wartość wskaźnika. Zmiana ta jednak nie zagraża osiągnięciu celu jaki przyświeca tworzeniu tego rodzaju instytucji - 1 obiekt w zupełności spełni swoją funkcję. LGD ogłosiła 2 konkursy na działania rewitalizacyjne, jednak nie było pełnego zainteresowania gmin - wybrano wnioski na połowę środków jakimi LGD dysponuje w ramach LSR. W tym zakresie przesunięto działanie na kolejny środek. W przypadku działań z zakresu EFS - projekty grantowe - złożono wniosek jako Operator projektu, i zgodnie z polityką przyjętą w LGD, w tym w założeniach działań rewitalizacyjnych, najpierw wdrażanie są działania rewitalizacyjne, potem tzw. miękkie (w ramach projektów grantowych finansowanych z EFS.
----	--	---

c)	Jakie działania można podjąć, by uniknąć ich w kolejnym roku?	<p>Większy nacisk na włączenie LGD w proces aktualizacji LPR/GPR tak by gminy mogły wziąć udział w konkursie. LGD w roku 2019 r. w styczniu zorganizowało spotkanie z Włodarzami gmin, gdzie m.in. omówiono gotowość techniczną gmin (jako Wnioskodawców), tak by w roku 2019 zakończyć działania rewitalizacyjne (wykorzystać całą alokację środków na to przedsięwzięcie).</p> <p>W przypadku zadań z zakresu tworzenia nowych firm, rozwoju istniejących firm (przedsięwzięcie nr 1) LGD planuje ogłoszenie konkursu pod koniec roku 2019. LGD zakłada, że do tego czasu nastąpi ostateczne rozstrzygnięcie w kontekście poprzednich konkursów – będzie wiadomo ile ostatecznie wniosków otrzymało wsparcie i jaki jest limit środków na te działania – powstałe oszczędności z tyt. ew. rezygnacji, pomniejszenia kosztów kwalifikowalnych z uwzględnieniem tych co LGD sobie pozostawiła.</p> <p>By uniknąć sytuacji, że w ramach rozwoju firm LGD ze względu na limit środków w konkursie nie będzie mogła wybrać odpowiedniej liczby wniosków, które zrealizują wskaźniki, LGD zakłada wprowadzenie, w toku konsultacji społecznych, zmian w lokalnych kryteriach – zmiana punktacji progów wnioskowanych kwot, tak by w ramach alokacji wybrać jak największą liczbę wniosków – rozwinąć jak najwięcej firm.</p> <p>W roku 2019 LGD planuje rozdysponować znaczną część środków w ramach projektów grantowych. W ramach tego zadania LGD prowadziła będzie działania informacyjno-promocyjne, spotkania szkolenia dla potencjalnych grantobiorców.</p>
----	---	--

2.	W jakim stopniu jakość składanych projektów wybieranych we wszystkich obszarach tematycznych wpływa na osiągnięcie wskaźników w zaplanowanym czasie?	<p>Wielu Wnioskodawców ma problemy ze zrozumieniem skomplikowanych procedur oraz dokumentów i z tego wynika ich słabe przygotowanie. W przypadku dokumentacji naborowej dla działań z PROW, w szczególności w zakresie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej, wymaganych jest bardzo dużo dodatkowych dokumentów, które nie wynikają z instrukcji do wniosku. To spowodowało, że część Wnioskodawców zrezygnowała z dofinansowania na etapie uzupełnień, a to z kolei powodowało, że wnioski wybrane przez LGD które miały prowadzić do osiągnięcia konkretnych wskaźników nie dochodziły do realizacji. To zmniejszało poziom planowanych w naborach wskaźników. Ze względu na rozbudowany proces przyznawania wsparcia - wniosek składany do LGD, oceniany przez Urząd, uzupełnienie wniosku o elementy, o których na etapie składania WNioskodawcy nie wiedzieli powoduje rezygnacje z podpisanymi umowami, powoduje przesunięcia w realizacji zadań. Często następowały przesunięcia w terminach na składanie wniosków o płatność ostateczną, co powoduje, że nie można uznać że zadanie zostało zrealizowane. Jakość składanych wniosków w przypadku przygotowanie ich przez osoby fizyczne lub podmioty, które pierwszy raz ubiegają się w wsparcie są gorszej jakości, często nie zawierają kluczowych załączników. Wnioskodawcy z góry liczą na możliwość dwukrotnego uzupełnienia. Wtedy tę otrzymują podczas doradztwa, podczas spotkań szkoleń, gdzie przekazywane są zasady i warunki ubiegania się o wsparcie, zasady rozliczania otrzymanego wsparcia. LGD każdorazowo przed każdym konkursem organizuje spotkania/szkolenia w tym zakresie np. z zakresu wsparcia dla osób chcących założyć nową firmę takich spotkań od początku wdrażania LSR przeprowadzono 34 (zasady i warunki), w tym szkolenia z zakresu ABC przedsiębiorczości - 22 szkolenia. Ponadto można skorzystać z bezpłatnego doradztwa świadczonego przez pracowników biura LGD. Ponadto wnioski często składane są przez osoby, podmioty, które nie skorzystały z doradztwa, nie brały udziału w spotkaniach, szkoleniach.</p>
----	--	---

Pytania uzupełniające:

a)	W jakich obszarach tematycznych jakość wniosków jest zadowalająca, a w których budzi wątpliwość?	<p>Wnioski przedkładane przez podmioty z doświadczeniem, np. JST są obciążone mniejszym, zerowym ryzykiem odrzucenia, pomniejszenia kosztów kwalifikowalnych. Zawierają obowiązkowe załączniki. Podmioty te uzupełniają wniosek, zostają podpisane umowy, nie ma problemu z rozliczeniem, w tym ze zrozumieniem całego procesu otrzymywania wsparcia za pośrednictwem LGD. Inne podmioty, w tym osoby fizyczne, często nie są w stanie sobie poradzić z całym procesem przyznawania dotacji- zbyt krótki termin na uzupełnienie, zbyt duży zakres do uzupełnienia, często podczas drugiego uzupełnienia wskazywane są nowe uchybienia. Doradztwo pracowników biura LGD opiera się na instrukcjach, rozporządzeniu. Obszary budzące wątpliwość: oddziaływanie na środowisko, zakres projektów grantowych w ramach EFS - kwalifikowalność uczestnika, zadania możliwe do realizacji w ramach poszczególnych typów, wybranie formy opodatkowania i konstruowanie na tej podstawie całego biznesplanu, zakres wymaganych załączników, pozyskanie pewnych załączników w zbyt krótkim czasie np. zaświadczenie z ZUS, KRUS, brak umów użyczenia. Ponadto wnioski często składane są przez osoby, podmioty, które nie skorzystały z doradztwa, nie brały udziału w spotkaniach, szkoleniach.</p>
----	--	---

b)	<i>Jeżeli jakość w pewnych obszarach budzi wątpliwość, czy może odbić się na realizacji celów LSR?</i>	Najwięcej wątpliwości budzą projekty grantowe wdrażane w ramach EFS oraz projekty w ramach EFRR - działania rewitalizacyjne. Dla LGD realizacja projektów w ramach tych funduszy jest nową dziedziną, którą muszą przyswoić. Rozbudowane procedury i formularze wniosków oraz załączników, zmiany podejścia do niektórych kwestii związanych z ich wdrażaniem może zagrażać osiągnięciu celów LSR.
----	--	--

c)	<i>Co można zrobić by podnieść jakość wniosków?</i>	Uproszczenie dokumentacji -np. mniej sekcji w biznesplanie, jasne informacje i szkolenia, warsztaty z wypełnienia wniosków, przesyłanie dokumentów/wytycznych, które ułatwiłyby prace w LGD. Pracownicy LGD muszą dostać jasne wytyczne ze strony Instytucji Zarządzającej w jaki sposób mają wdrażać, monitorować i rozliczać projekty grantowe z EFS i EFRR.
----	---	--

3.	<i>W jakim stopniu stosowane kryteria wyboru projektów spełniają swoją rolę?</i>	kryteria wyboru projektów powodują, że wdrażane są zadania, które realizują wizję LSR - potrzeby, zasadne, racjonalne, budujące pewną przestrzeń, przyszłość, niwelujące pewne obszary, budujące pewne obszary. Są one dla Wnioskodawców czytelne, jasne. Rada LGD nie ma trudności w dokonywaniu ocen. Są one zero-jedynkowe, co pozwala unikać sytuacji protestów Wnioskodawców. Kryteria były w procesie konsultacji społecznych zmienione- zmiany dotyczyły doprecyzowania, tak by były one jeszcze bardziej czytelne.
----	--	--

Pytania uzupełniające:

a)	<i>Czy są jednoznaczne, obiektywne, czy pozwalają wybrać najlepsze wnioski?</i>	Kryteria są jasne, czytelne, konkretne. Są zero-jedynkowe. Kryteria odpowiadają na potrzeby LSR, tj. pozwalają wybrać takie projekty, które realizują wskaźniki, politykę zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, niwelują bezrobocie, wspierają gospodarkę produktu lokalnego, wspierają osoby należące do grupy defaworyzowanej.
----	---	--

b)	<i>Czy wnioskodawcy zgłaszają wątpliwości odnośnie kryteriów, jakie?</i>	Potrzebę zmiany pewnych zapisów, doprecyzowania albo usunięcia kryteriów, które na rzecz LSR nie wnoszą nic dotychczas proponowali Zarząd LGD, pracownicy biura, w oparciu o doświadczenia z poprzednich konkursów. Wszelkie wątpliwości wyjaśniane, rozwiewane są podczas doradztwa. Sposób weryfikacji spełnienia danego kryterium jest tak napisany, że nie ma większych problemów z ich spełnieniem. Rolą kryteriów jest wybrać projekty, które pozwolą realizować założenia LSR. Nie mniej jednak biuro LGD i Zarząd na bieżąco monitorują proces wdrażania LSR i dokonują zmian kryteriów po naborach, jeśli uznają że nie spełniły one swojej roli, lub że sytuacja społeczno-gospodarcza zmieniła się na tyle, że należy zmienić punkty ciężkości np. sytuacja na lokalnym rynku pracy; czy koszty prowadzenia działalności gospodarczej.
----	--	---

c)	<i>Co można zrobić, żeby poprawić katalog kryteriów?</i>	Nie ma potrzeby zmian, chyba, że warunki tego wymagają.
----	--	---

4.	<i>W jakim stopniu wybierane projekty realizowane w ramach LSR przyczyniają się do osiągnięcia celów LSR i w jakim stopniu przyczyniają się do odpowiadania na potrzeby społeczności z obszaru LGD?</i>	Wybrane projekty realizują LSR w stopniu zadowalającym - minimalne założenia zostały osiągnięte, środki są dysponowane w sposób płynny, zostają podpisywane umowy. Została rozwinięta przedsiębiorczość- 21 firm zarejestrowanych, 4 rozwinięte. W przypadku projektów grantowych wdrażanych w ramach EFS dużym zagrożeniem może się okazać osiągnięcie wskaźnika podstawowego, ze względu na specyfikę projektu i sposób monitorowania tego wskaźnika. brak osób z grupy docelowej, brak zainteresowania udziałem. Na obszarze LGD brak organizacji pozarządowych, które projekty takie mogłyby wdrażać.
----	---	---

Pytanie uzupełniające:

a)	<i>Jakie zmiany w sytuacji społeczno-gospodarczej nastąpiły i mogą mieć wpływ na dezaktualizację LSR?</i>	LSR opracowywana był a w roku 2015, w oparciu o dane z 2013, 2014. Sytuacja społeczno-gospodarcza przez ostatnie 2 lata na obszarze LSR gwałtownie się zmieniła, spowodowane jest to głównie rozwinęta pomocą społeczną. Mniej osób chętnych do pracy. Brak osób z grupy docelowej w ramach realizacji projektów grantowych w ramach EFS.
----	---	---

b)	<i>Czy widać zróżnicowania potrzeb między poszczególnymi gminami? Jakie i jak można na nie zareagować?</i>	Tak. Największe zainteresowanie jest wśród gmin, które wchodzi w skład LGHD od początku jej powstania - większe zainteresowanie w zakresie konkursów, jak i samego udziału w zadaniach aktywizująco-animujących. Ponadto w przypadku gm. Grudziądz i Chełmno ze względu na zamieszkanie wokół większych miast zauważa się większe zainteresowanie, spowodowane pewnie większym zamieszkiwaniem wokół tych miast. Zróżnicowanie to wynika po prostu ze specyfiki obszaru - działania promocyjne docierają w tym samym czasie - za pośrednictwem strony www, portalu społecznościowego FB, za pośrednictwem Koordynatorów- lokalnych animatorów, którzy jednakowe wiadomości dystrybuują na terenie gmin, na tablicach ogłoszeń na stronach www gmin.
----	--	---

5.	<i>Czy przyjęty system wskaźników dostarcza wszystkie potrzebne informacje niezbędne do określenia skuteczności interwencyjnej strategii?</i>	LGD przyjęło system wskaźników określony przez Instytucje Zarządzające PROW i RPO WK-P oraz dodało własne dotyczące działań animacyjnych i aktywizujących LGD. W ocenie LGD system jest wystarczający na potrzeby badania efektywności LSR.
----	---	---

Pytania uzupełniające:

a)	<i>Czy zbierane dane są wiarygodne, a źródła trafne?</i>	LGD zbiera dane bezpośrednio od Beneficjentów/Grantobiorców oraz uczestników działań LGD. Dane są wiarygodne, a źródła trafne.
----	--	--

b)	<i>Jeśli nie to jakie zmiany można wprowadzić na tym etapie?</i>	Przekaz na bieżąco danych dot. zawartych umów, rozwiązanych, rezygnacji we wskazaniu poszczególnych wskaźników, w tym tych, które są niezbędne do opracowania Sprawozdania, np.. Liczby zatrudnionych kobiet a liczby zatrudnionych mężczyzn. Często kwota projektu w toku przetargu powoduje że nastąpiły tzw. oszczędności poprzetargowe i kwota zadania ulega zmianie - większy przekaz na lini SW-LGD.
----	--	--

6.	<i>Czy procedury naboru wyboru i realizacji projektów są przyjazne dla beneficjentów?</i>	W ocenie LGD tak. Proces jest jedno opisany. Są znane wzory poszczególnych dokumentów, które trafią do ZW, do Wnioskodawcy, zostaną w LGD. Proces jest jasny, przejrzysty choć skomplikowany. LGD jest zobowiązana do weryfikacji wniosku, wzywa Wnioskodawcę, po czym proces ten powtarzany jest w ZW. Wnioskodawcy często nie rozumieją dlaczego. Zakres weryfikacji wstępnej został niepotrzebnie rozbudowany, być może niepoprawnie jest interpretowany bo LGD wzywa w zakresie do którego nie ma kompetencji, wiedzy i kwalifikacji a ponadto ma ograniczony czas. 60 dni na cały proces oceny w takim wypadku nie zdecydowanie niewystarczający.
----	---	--

Pytanie uzupełniające:

a)	<i>Jakie zmiany można wprowadzić w procedurach na tym etapie by podnieść ich użyteczność?</i>	Rezygnacja z wzywania do uzupełnień na poziomie LGD.
----	---	--

7.	Jaka jest skuteczność działania biura LGD (działań animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?	Biuro LGD organizuje spotkania informacyjne przed każdym naborem, a także jeśli jest taka potrzeba organizowane są dodatkowe szkolenia np. z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej, ABC małej firmy. Dodatkowo przeprowadzane są spotkania animacyjne mające pobudzić aktywność wśród mieszkańców obszaru. Tylko w 2018 roku przygotowanie 23 Mobilne Punkty informacyjne nt. wdrażania LSR w terenie - na terenie każdej z gminy po min.2. W godz. pracy biura świadczone jest bezpłatne doradztwo - przygotowywanie wniosków i ich rozliczanie, pracownicy biura świadczą pomoc w dokonywaniu uzupełnień, czasem nawet rejestracji firm, opracowywania wniosków pism np. do Starostwa, ZUS, KRUS. Poprzez działania zwiększa się wiedza nt. zakresu zadań wdrażanych w ramach LSR.
----	--	--

8.	a) Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała cele LSR?	Większa liczba plakatów w terenie, większa liczba szkoleń, spotkań.
----	---	---

9.	Inne zagadnienia związane z procesem realizacji LSR	Zwiększenie liczby spotkań na linii ZW-LGD, raporty miesięczne tak by móc na bieżąco monitorować stopień osiągnięcia założeń LSR. Szybsza weryfikacja WOP z zakresu wdrażania kosztów bieżących i animacji by nie stracić płynności finansowej i móc wdrażać zadania w terminie zaplanowanym a nie w terminie kiedy LGD ma środki na koncie, szkolenia tematyczne z EFRR, EFS, PROW, jedno miejsce, gdzie umieszczone będą aktualne teksty jednolite rozporządzeń, interpretacje.
----	---	---

10.	Sposób wykorzystania rekomendacji	Podczas wdrażania zadań, w tym szczególnie tych z zakresu aktywizacji i animacji, gdyż to one mają bezpośredni wpływ na realizację wdrażania LSR- mobilizują, informują, kierują.
-----	-----------------------------------	---

PODSUMOWANIE:

AKTYWIZACJA I ANIMACJA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ w roku 2018:

1 konkurs fotograficzny dla uczniów i szkół - maj, czerwiec,
 2 imprezy plenerowe – Wielkie Lniska – czerwiec, Radzyń Chełmiński - lipiec
 23 Mobilne Punkty Informacyjne nt. wdrażania LSR– stoisko, poczęstunek, animacje, gadżety – od lutego do października,
 2 dwudniowe wizyty studyjne dla 100 osób – wrzesień,
 10 warsztatów rękodzielniczych (wieńce) dla 145 osób – październik
 1 forum przedsiębiorczości – październik
 40 tablic promocyjnych (światowidy) – październik
 3000 szt. folderów i map – Skarby Ziemi Chełmińskiej – październik
 500 szt. gier planszowych – październik,
 2 spoty reklamowe – październik, listopad,
 1 wizyta studyjna po obszarze LSR dla 60 osób – listopad,
 14 warsztatów rękodzielniczych (stroiki, gnomy/krasnale) dla 150 osób – grudzień
 12 szkoleń dla mieszkańców, pracowników biura, Rady LGD, Zarządu LGD, Koordynatorów gminnych,
 gadżety reklamowe – leżaki, teczki dla softysów, torby jutowe,
 plakaty, informacje na stronie www, portalu społecznościowym FB.

KONKURSY – 5 KONKURSÓW – plakaty, informacje na stronie www, portalu społecznościowym FB.

STOPIEŃ OSIĄGNIĘCIA WSKAŹNIKÓW, w tym stopień wykorzystania środków finansowych

Nazwa wskaźnika w LSR:	wartości wskaźników produktu na okres 2016-2018 z Planu działania	osiągnięte wartości wskaźników produktu z operacji, na które zostało udzielone wsparcie - po zawartych umowach	% realizacji a wskaźnika
Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej lub kulturalnej	84	71	84,52
Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	1	1	100
Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	38	21	55,26
Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	6	4	66,67
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie (osoby)	720	720	100
Liczba usług (nowych lub ulepszonych) świadczonych przez inkubatory przedsiębiorczości	0	0	X
Liczba wspartych inkubatorów przedsiębiorczości	0	0	X
Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe	0	0	X
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	0	0	X
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	0	0	X
Długość przebudowanych dróg gminnych	0	0	X
liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	3	3	100
liczba partnerskich inicjatyw w zakresie promocji LGD	1	1	50
liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym proj. współpracy międzynarodowej	1	1	50

Zostały podpisane 23 umowy, 2 Wnioskodawców złożyło rezygnację po podpisaniu umowy.

Środki finansowe	Plan w zł	Środki zakontraktowane umowami	% wykorzystania środków
PROW	6 860 000,00	5 070 455,12	73,91
EFS	4 358 845,04	4 358 845,04	100
EFRR	0,00	0,00	0